

Teksten en Vertalingen

Poulenc, Beethoven
en Fauré

Utrechts Studenten Koor & Orkest

najaar 2020

Toelichting

Gabriel Fauré - *Requiem* (1887-1890)

Een requiem is muziek geschreven voor een rooms-katholieke begrafenis, op een traditionele liturgische tekst die met de woorden *requiem aeternam* ('eeuwige rust') begint. Van deze tekst is een groot aantal muzikale zettingen geschreven, waarvan vele een centrale plaats in het koorrepertoire innemen. Vooral beroemd zijn de requiems van Mozart en Verdi en na deze twee onbetwiste meesterwerken is het requiem van Fauré wellicht het bekendste.

Waar Mozart en Verdi grotendeels trouw blijven aan de 'officiële' requiemtekst gaat Fauré er wat vrijer mee om. Het deel *Dies irae* ('dag van toorn'), dat in de requiems van Mozart en zeker Verdi voor het meeste spektakel zorgt, laat Fauré grotendeels weg. Deze tekst gaat over de Dag des Oordeels, waarop God volgens sommigen met veel bazuingeschal de zielen van de rechtvaardigen zal scheiden van die van de zondaars. Dat paste kennelijk niet bij de opzet van Fauré, wiens requiem troostrijk en mild van karakter is. Wel voegt Fauré een verwijzing toe naar deze Dag des Oordeels door een *Libera me* in zijn requiem op te nemen, maar daarin blijven de duistere details beperkt tot slechts enkele tekstregels. Van het *Dies irae* gebruikt Fauré alleen één bijzinnetje in zijn *Pie Jesu*, een deel waarin niets van de oorspronkelijke toorn te herkennen is.

Ook in het *O Domine Iesu Christi* heeft Fauré de traditionele tekst wat aangepast; zo komt de 'O' in de titel in het oorspronkelijke gezang niet voor. Veel wijzigingen zijn vooral van esthetische aard, om de tekst beter op Faurés muziek te laten passen. Misschien wel betekenisvol is dat Fauré de woorden '*omnium fidelium*' ('van alle gelovigen') weglaat in het zinnetje '*libera animas omnium fidelium defunctorum de poenis inferni et de profundo lacu*' ('verlos de zielen van alle overleden gelovigen van de straffen der hel en uit de diepe poel'). Wilde Fauré zijn requiem daarmee een requiem voor alle overledenen maken, niet alleen voor gelovigen?

Het *Libera me* en het *In paradisum* maken geen deel uit van de eigenlijke requiemtekst, maar zijn afkomstig van gezangen die vlak na de kerkdienst gezongen worden. Het *In paradisum* met zijn troostende tekst is een perfecte afsluiting voor de ingetogen muziek van Fauré.

Francis Poulenc - *Salve Regina* (1941)

Poulenc werd in zijn eigen tijd beroemd door het schrijven van luchtige, vrolijke muziek die goed in het gehoor lag. Later in zijn leven ging hij ook serieuzere muziek schrijven, vaak geïnspireerd door zijn rooms-katholieke geloof. Twee van deze werken zijn het *Gloria*, dat het USKO eind 2016 ten gehore bracht, en het *Stabat Mater*, dat voor dit najaar op het programma zou staan.

Het *Salve Regina* ('Gegroet, Koningin') is ook zo'n religieus werk, zij het op kleinere schaal. De tekst is afkomstig van een Gregoriaans gezang, dat in ieder geval gecomponeerd moet zijn vóór 1200. De *Regina* in kwestie is de heilige maagd Maria, de moeder van Jezus. Maria speelt in het katholicisme een soort bemiddelende rol tussen God en de gelovige: in plaats van zich direct tot God of Jezus te richten, kan de katholiek ook bidden tot Maria, die de boodschap dan weer doorgeeft aan God. Maria werd voor de gemiddelde katholiek soms bijna populairder dan Jezus. Dat leverde een aardig Gregoriaans repertoire op aan liturgische gezangen die aan haar gericht zijn, waaronder het *Salve Regina*. In de tekst van deze hymne wordt in nogal heftige bewoordingen de ellende van het aardse bestaan gecontrasteerd met de genadigheid en mildheid van Maria.

Het *Salve Regina* is altijd een populaire tekst geweest onder componisten. Vooral in de renaissanceperiode (1400-1600) schreven velen er een zetting van, waaronder Victoria, Palestrina en Josquin. Later componeerden behalve Poulenc ook Handel, Haydn, Schubert, Liszt en Pärt er versies van.

Ludwig van Beethoven/Gottlob Benedict Bierey - *Kyrie* (1831)

Dit kleine *Kyrie* is een arrangement van het overbekende eerste deel uit de *Mondschein*-pianosonate van Ludwig van Beethoven. Het op deze manier 'remixen' van klassieke muziek zou nu misschien door puristen niet meer gedoogd worden, maar in de tijd van Beethoven was het wat gebruikelijker.

Kyrie eleison ('Heer, ontferm U') is als tekst ontleend aan de rooms-katholieke liturgie en is in het Grieks, als enige van de vaste liturgische gezangen. De tekst bestaat slechts uit drie kleine regeltjes en stelt daarmee bijna geen inhoudelijke eisen aan een componist die er een muzikale zetting van zou willen schrijven: het is voldoende als het een beetje plechtig klinkt. Daardoor is het onder componisten een populair handigheidje om een koor van tekst te voorzien. Bovendien was er altijd wel gelegenheid om zo'n *Kyrie* uit te voeren, want missen waren er elke zondag.

Tekst en vertaling

Gabriel Fauré - Requiem

1. Introit et Kyrie

Requiem aeternam dona eis Domine, et lux perpetua luceat eis.

Te decet hymnus Deus in Sion, et tibi reddetur votum in Ierusalem.

Exaudi orationem meam; ad te omnis caro veniet.

Kyrie eleison.

Christe eleison.

Kyrie eleison.

Heer, geef hen de eeuwige rust; en een eeuwig licht verlichte hen.

U, God, komt een lofzang toe in Sion, U moet een dankoffer gebracht worden in Jerusaleem.

Verhoor mijn gebed; tot U komt alle vlees.

Heer, ontferm U.

Christus, ontferm U.

Heer, ontferm U.

2. Offertoire

O Domine Iesu Christe, Rex gloriae, libera animas defunctorum de pœnis inferni et de profundo lacu.

O Domine Iesu Christe, Rex gloriae, libera animas defunctorum de ore leonis, ne absorbeat eas tartarus.

O Domine Iesu Christe, Rex gloriae, ne cadant in obscurum.

Hostias et preces tibi, Domine, laudis offerimus: tu suscipe pro animabus illis, quarum hodie memoriam facimus. Fac eas, Domine, de morte transire ad vitam.

Quam olim Abrahæ promisisti, et semini eius.

Heer Jezus Christus, Koning der glorie, verlos de zielen der overledenen van de straffen der hel en uit de diepe poel.

Heer Jezus Christus, Koning der glorie, ontruk de zielen der overledenen aan de leeuwenmuil, laat de afgrond hen niet verslinden.

Heer Jezus Christus, Koning der glorie, laat hen niet neerstorten in de duisternis.

Wij dragen U, o Heer, offers en lofgebeden op; neem ze aan voor die zielen die wij heden gedenken.

Doe hen, Heer, overgaan van de dood naar naar het leven.

Zoals U vroeger aan Abraham hebt beloofd, en aan zijn nageslacht.

*O Domine Iesu Christe, Rex gloriæ,
libera animas defunctorum de pœnis
infernî et de profundo lacu. Ne cadant in
obscurum. Amen.*

*Heer Jezus Christus, Koning der glorie,
verlos de zielen der overledenen van de straf-
fen der hel en uit de diepe poel. Laat hen niet
neerstorten in de duisternis. Amen.*

3. Sanctus

*Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus
Sabaoth.
Pleni sunt caeli et terra gloria tua.
Hosanna in excelsis.*

*Heilig, heilig, heilig is de Heer, de God der
hemelse machten.
Vol zijn hemel en aarde van Uw heerlijkheid.
Hosanna in den hoge.*

4. Pie Iesu

*Pie Iesu Domine, dona eis requiem sem-
piternam.*

Genadige Heer Jezus, geef hen eeuwige rust.

5. Agnus Dei et Lux aeterna

*Agnus Dei, qui tollis peccata mundi,
dona eis requiem.
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi,
dona eis requiem.
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi,
dona eis requiem sempiternam.*

*Lam Gods, dat wegneemt de zonden van de
wereld, geef hen rust.
Lam Gods, dat wegneemt de zonden van de
wereld, geef hen rust.
Lam Gods, dat wegneemt de zonden van de
wereld, geef hen eeuwige rust.*

*Lux aeterna luceat eis Domine, cum
sanctis tuis in aeternum quia pius es.
Requiem aeternam dona eis Domine, et
lux perpetua luceat eis.*

*Een eeuwig licht schijne over hen, Heer, met
Uw heiligen in eeuwigheid, omdat U genadig
bent. Heer, geef hen de eeuwige rust; en een
eeuwig licht verlichte hen.*

6. Libera me

*Libera me, Domine, de morte æterna, in
die illa tremenda
quando cœli movendi sunt et terra
dum veneris iudicare sæculum per ignem.

Tremens factus sum ego, et timeo,
dum discussio venerit, atque ventura ira.
Quando cœli movendi sunt et terra.*

*Verlos mij, Heer, van de eeuwige dood op die
vreselijke dag,
wanneer hemel en aarde bewogen zullen
worden, wanneer U zult komen om de aarde
met vuur te oordelen.

Ik ben aan het bibberen gemaakt en ik vrees,
totdat het oordeel en de toorn komen, wan-
neer hemel en aarde bewogen zullen worden.*

*Dies illa, dies iræ, calamitatis et miseræ,
dies magna et amara valde.*

*Dum veneris iudicare sæculum per
ignem.*

*Requiem æternam dona eis, Domine: et
lux perpetua luceat eis.*

7. In paradisum

*In paradisum deducant te Angeli:
in tuo adventu suscipiant te Martyres,
et perducant te in civitatem sanctam
Jerusalem.*

*Chorus Angelorum te suscipiat,
et cum Lazaro quondam paupere æter-
nam habeas requiem.*

Francis Poulenc - Salve Regina

*Salve, Regina, Mater misericordiae!
Vita, dulcedo et spes nostra, salve.
Ad te clamamus, exsules filii Evæ.
Ad te suspiramus, gementes et flentes
in hac lacrimarum valle.*

*Eia ergo advocata nostra, illos tuos
misericordes oculos ad nos converte,
et Iesum, benedictum fructum ventris tui,
nobis post hoc exsilium ostende.
O clemens, O pia, O dulcis virgo Maria.*

Beethoven/Bierey - Kyrie

*Kyrie eleison.
Christe eleison.
Kyrie eleison.*

*Die dag van toorn, van rampen en ellende,
die grote en zeer bittere dag.*

*Wanneer U zult komen om de aarde met
vuur te oordelen.*

*Heer, geef hen de eeuwige rust; en een eeu-
wig licht verlichte hen.*

*Mogen de engelen u geleiden naar het para-
dijs; dat de martelaren u bij uw komst zullen
ontvangen en u binnenleiden in de heilige
stad Jeruzalem.*

*Moge het koor van de engelen u ontvangen
en moge u met Lazarus, eens een arme,
de eeuwige rust ontvangen.*

*Gegroet, Koningin, moeder van genade!
Ons leven, onze zoetheid en hoop, gegroet.
Tot u roepen wij, ballingen en kinderen van
Eva. Tot u zuchten wij, smekend en wenend,
in dit tranendal.*

*Daarom dan, onze voorspreekster,
sla uw barmhartige ogen op ons;
en toon ons, na deze ballingschap,
Jezus, de gezegende vrucht van uw schoot.
O genadige, O liefdevolle, o zoete maagd
Maria.*

*Heer, ontferm U.
Christus, ontferm U.
Heer, ontferm U.*

Texts and translation

Gabriel Fauré - Requiem

1. Introit et Kyrie

Requiem æternam dona eis Domine, et lux perpetua luceat eis.

Te decet hymnus Deus in Sion, et tibi reddetur votum in Ierusalem.

Exaudi orationem meam; ad te omnis caro veniet.

Kyrie eleison.

Christe eleison.

Kyrie eleison.

Eternal rest give unto them, O Lord, and let perpetual light shine upon them.

A hymn, God, becometh Thee in Zion; and a vow shall be paid to Thee in Jerusalem:

hear my prayer; all flesh shall come to Thee.

Lord, have mercy.

Christ, have mercy.

Lord, have mercy.

2. Offertoire

O Domine Iesu Christe, Rex gloriæ, libera animas defunctorum de pœnis inferni et de profundo lacu.

O Domine Iesu Christe, Rex gloriæ, libera animas defunctorum de ore leonis, ne absorbeat eas tartarus.

O Domine Iesu Christe, Rex gloriæ, ne cadant in obscurum.

Hostias et preces tibi, Domine, laudis offerimus: tu suscipe pro animabus illis, quarum hodie memoriam facimus: fac eas, Domine, de morte transire ad vitam.

Quam olim Abrahæ promisisti, et semini eius.

O Lord Jesus Christ, King of glory, deliver the souls of the departed from the pains of Hell and the bottomless pit.

O Lord Jesus Christ, King of glory, deliver the souls of the departed from the jaws of the lion, lest hell engulf them,

O Lord Jesus Christ, King of glory, lest they be plunged into darkness.

Lord, in praise we offer you sacrifices and prayers: accept them on behalf of those who we remember this day:

Make them, Lord, pass from death to life,

as once you promised to Abraham and to his seed.

*O Domine Iesu Christe, Rex gloriæ,
libera animas defunctorum de pœnis
infernæ et de profundo lacu.
Ne cadant in obscurum. Amen.*

*O Lord Jesus Christ, King of glory,
deliver the souls of the departed
from the pains of Hell and the bottomless pit,
lest they be plunged into darkness. Amen.*

3. Sanctus

*Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus
Sabaoth.
Pleni sunt caeli et terra gloria tua.
Hosanna in excelsis.*

*Holy, holy, holy is the Lord God of hosts.
Heaven and earth are full of your glory.
Hosanna in the highest!*

4. Pie Iesu

*Pie Iesu Domine, dona eis requiem sem-
piternam.*

Merciful Lord Jesus, give them eternal rest.

5. Agnus Dei et Lux aeterna

*Agnus Dei, qui tollis peccata mundi,
dona eis requiem.
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi,
dona eis requiem.
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi,
dona eis requiem sempiternam.*

*Lamb of God, that takest away the sins of
the world, grant them rest.
Lamb of God, that takest away the sins of
the world, grant them rest.
Lamb of God, that takest away the sins of
the world, grant them eternal rest.*

*Lux aeterna luceat eis Domine, cum
sanctis tuis in aeternum quia pius es.
Requiem aeternam dona eis Domine, et
lux perpetua luceat eis.*

*Let everlasting light shine upon them, Lord,
with Thy saints for ever, for Thou art mer-
ciful. Give them eternal rest, Lord, and let
perpetual light shine upon them.*

6. Libera me

*Libera me, Domine, de morte æterna, in
die illa tremenda:
Quando cæli movendi sunt et terra:
Dum veneris iudicare sæculum per
ignem.
Tremens factus sum ego, et timeo, dum
discussio venerit, atque ventura ira.
Quando cæli movendi sunt et terra.*

*Deliver me, O Lord, from eternal death
on that awful day
when the heavens and earth shall be shaken
and you shall come to judge the world by
fire.
I am seized with fear and trembling until the
trial is at hand and the wrath to come, when
the heavens and earth shall be shaken.*

*Dies illa, dies iræ, calamitatis et miseriæ,
dies magna et amara valde.*

*Dum veneris iudicare sæculum per
ignem.*

*Requiem æternam dona eis, Domine: et
lux perpetua luceat eis.*

7. In paradisum

*In paradisum deducant te Angeli:
in tuo adventu suscipiant te Martyres,
et perducant te in civitatem sanctam
Ierusalem.*

*Chorus Angelorum te suscipiat,
et cum Lazaro quondam paupere æter-
nam habeas requiem.*

Francis Poulenc - Salve Regina

Salve, Regina, Mater misericordiæ!

Vita, dulcedo et spes nostra, salve.

Ad te clamamus, exsules filii Evæ.

*Ad te suspiramus, gementes et flentes
in hac lacrimarum valle.*

*Eia ergo advocata nostra, illos tuos
misericordes oculos ad nos converte,
et Iesum, benedictum fructum ventris tui,
nobis post hoc exsilium ostende.*

O clemens, O pia, O dulcis virgo Maria.

Beethoven/Bierey - Kyrie

Kyrie eleison.

Christe eleison.

Kyrie eleison.

*That day of wrath, of distress and of wretch-
edness, that great and exceedingly bitter day.*

*When Thou shalt come to judge the world
by fire.*

*Eternal rest give unto them, O Lord,
and let perpetual light shine upon them.*

*May the angels lead you into paradise;
at your coming may the martyrs receive you
and lead you to the holy city of Jerusalem.*

*May the chorus of angels receive you
and with Lazarus, once poor,
may you have eternal rest.*

Hail, Queen, Mother of Mercy,

our life, our sweetness and our hope.

*To thee do we cry, we banished children of
Eve; to thee do we send up our sighs,
mourning and weeping in this valley of tears.*

*Turn then, most gracious advocate,
thine eyes of mercy toward us;
and show us after this exile,
the blessed fruit of thy womb, Jesus.*

O clement, O loving, O sweet virgin Mary.

Lord, have mercy.

Christ, have mercy.

Lord, have mercy.